

«بسم الله الرحمن الرحيم»

وزیر محترم نیرو: فارغ از تعارفات، گرایش‌های سیاسی و تعلقات سازمانی و بخشی، کار علمی در مورد اقتصاد آب باید با مشارکت همه صاحب‌نظران در بخش‌های اقتصادی، سازمان‌های اجرایی، مجامع علمی و تحقیقاتی کشور و حتی با مشارکت بخش‌های مختلف اعم از مهندسی، اقتصاد، علوم انسانی، حقوق و ... صورت گیرد تا با همگرایی در زمینه‌های نظری بتوانیم به یک برنامه مشترک ملی در خصوص مسئله آب و اقتصاد آب برسیم.

کنفرانس اقتصاد آب با حدود ۱۳۰۰ نفر شرکت‌کننده با ۴۸ مقاله و ۶ کارگاه آموزشی و با همکاری بخش دولتی و بخش خصوصی (شرکت آب و فاضلاب کشور، شرکت مدیریت منابع آب و اتاق بازرگانی صنایع، معادن و کشاورزی ایران برگزار گردید. محورهای کنفرانس فوق عبارتند از:

- ارزش‌گذاری اقتصادی در نظام تخصیص منابع آب (آب‌های غیر متعارف، آب مجازی و بازار آب)
- مدیریت عرضه، تقاضا و الزامات اقتصادی در مدیریت منابع آب
- فرصت‌ها و ضرورت‌های سرمایه‌گذاری و مشارکت بخش خصوصی و عمومی در طرح‌های آب - فاضلاب و نوآوری‌های مالی
- الزامات اقتصادی در تعیین مدل‌های قیمت‌گذاری آب و خدمات فاضلاب
- کاربردهای اقتصاد چرخشی در بخش آب (اقتصاد پساب، اقتصاد محیط زیست، رد پای بوم‌شناختی آب)
- اقتصاد آب بدون درآمد (مصارف غیر مجاز، هدر رفت آب، حاشیه نشینی)
- اقتصاد آب و توسعه پایدار (رشد فراگیر، آب و آمایش سرزمین و امنیت غذایی)
- حسابداری آب (نقش آب در حساب‌های ملی)

جمع بندی این همایش در زیر ارائه می‌گردد.

بسیار خرسندیم که با استعانت از پروردگار متعال، رویداد نخستین کنفرانس ملی اقتصاد آب به انجام رسید. این کنفرانس که با انگیزه‌ی تعامل، هم‌افزایی و ایجاد ظرفیت‌های فکری و علمی در موضوع اقتصاد آب برگزار شد، محفلی برای بیان ایده‌ها و تجربه‌های برآمده از مبانی، تنگناها، ظرفیت‌ها و بایدها و نبایدهای اقتصاد آب است و بر این باوریم که از این رهگذر، تبادل تجربه‌ها و ایده‌های برجسته در بازنگری و استقرار مبانی علم اقتصاد در مدیریت اقتصادی آب فراهم آید و ثمره‌ی آن سرعت بخشیدن به بالندگی، پیشرفت و پایداری هرچه بیش‌تر تامین و توزیع پایدار آب در کشور باشد.

برگزارکنندگان کنفرانس اذعان دارند که این کنفرانس اگر چه اولین نوع خود در کشور است و نمی‌توان از آن انتظار داشت که تمامی هدف‌های مورد نظر را برآورده سازد، اما بعنوان اقدامی ارزشمند در مسیر بهره‌گیری از تئوری‌ها و یافته‌های به روز و علمی اقتصاد در مواجهه با کمیابی آب به شمار می‌رود.

عدم تعادل در عرضه و تقاضای آب، عدم تخصیص بهینه‌ی منابع آب و بهره‌وری اندک آب، مهم‌ترین تنگناها و مشکلات کنونی آب کشور است که سیاست‌گذاران و نظام تصمیم‌گیری، باید به آنها توجه ویژه داشته باشند. در کنار شرایط

اقلیمی، سیاسی فرهنگی، یکی دیگر از متغیرهای اثرگذار در ایجاد شرایط فاجعه‌آمیز کنونی آب کشور، بی‌توجهی به نقش قیمت‌ها در تخصیص بهینه‌ی آب است. متأسفانه در کشور ما قیمت‌گذاری آب و خدمات آن، بیشتر بر مبنای معیارهای اجتماعی، قانونی، اداری و حسابداری انجام می‌شود و ملاحظات اقتصادی کمترین نقش را دارند. قیمت‌هایی که مصرف‌کنندگان می‌پردازند، بر پایه‌ی درصد ناچیزی از هزینه‌های حسابداری تولید، توزیع و خدمات منضم به آب تعیین می‌شود و از مدل‌های کارآمد اقتصادی، برای قیمت‌گذاری استفاده نمی‌شود. عدم توجه به الزامات اقتصادی در قیمت‌گذاری آب و خدمات آن، موجب شده است که آب چه بعنوان یک کالای نهایی و چه بعنوان یک نهاده، در بخش‌های گوناگون اقتصادی کشور، کالایی رایگان و یا بسیار ارزان محسوب شود.

به یقین، وضعیت کنونی کمیابی منابع آبی، پایین بودن بهره‌وری و مشکلات گوناگون زیست محیطی، پیامد این نوع نگرش اشتباه است. برای کاهش اثرات منفی بحران و اجرای سیاست‌های راهبردی بهینه در حوزه آب، باید بیش از پیش به ابزارها و راهکارهای اقتصادی توجه شود.

مباحث طرح شده در مقاله‌های ارایه شده در این کنفرانس به خوبی اهمیت و در عین حال خلاء ناشی از عدم توجه به مدیریت اقتصادی آب را هویدا و نمایان ساخت. آن چه که گویندگان و نویسندگان مقاله‌های کنفرانس برآن اتفاق نظر داشته و آن را در بهبود و ارتقای مدیریت آب کشور لازم و ضروری می‌دانند، در هفت بند به شرح زیر خلاصه می‌شود. انتظار می‌رود کلیه ذینفعان، دلسوزانه و با حسن نظر هریک به فراخور اختیار و مسئولیت خود، در تحقق آن‌ها که پایداری و بهره‌مندی قانون‌مند همه‌ی نیازمندان به آب، با حداکثر بهره‌وری از منابع محدود آب کشور را فراهم می‌کند، بکوشد.

۱- در کنار سایر نقش‌های آب در ملاحظات سیاسی، مهندسی، فرهنگی، زیست محیطی و نظامی، لازم است آب، بعنوان یک کالای راهبردی اقتصادی و اجتماعی شناخته شود. بدیهی است نقش کالایی آب، با فراهم بودن حداقل آب مورد نیاز، بعنوان یک حق مسلم مهم انسانی منافات ندارد.

۲- باتاکید بر توانایی بازار در تخصیص بهینه‌ی منابع آب و نیل به کارآمدی اقتصادی، تلاش برای ایجاد و توسعه بازارهای محلی آب ضرورت دارد. موانع تشکیل چنین بازارهایی در حوزه‌های حقوقی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و عدم دسترسی به اطلاعات جامع و کامل، گسترده است. با توجه به وجود شکست بازار که ناشی از اطلاعات ناقص، عوارض بیرونی و هزینه‌های زیست محیطی باشد، دولت باید با تنظیم بازار از شکست آن پیشگیری نماید. برای رفع موانع تشکیل و پایداری بازار آب، لازم در یک دوره‌ی گذار، اقداماتی به شرح ذیل انجام شود.

الف) لازم است در یک ساز و کار قانونی، حقوق حقا به داران به رسمیت شناخته شده و قابلیت مبادله در بازار داشته باشد. بدیهی است تحقق این امر، زمینه‌ی لازم را برای ایجاد بازارهای محلی آب، تعادل بخشی به عرضه و تقاضا را که زمینه ساز و برانگیزاننده‌ی مصرف‌کنندگان در بهره‌وری بیشتر است، فراهم می‌آورد.

ب) تحویل حجمی آب بخش کشاورزی، از الزام‌ها و ضروریت‌های تشکیل بازار آب است که باید مورد ت دقیق و توجه برنامه‌ریزان قرار گیرد.

ج) در شرایط کنونی که تشکیل و استقرار بازار آب متأثر از موانع گفته شده، در کوتاه مدت قابل تصور نمی‌باشد لازم است تمهیدهایی برای ارزش‌گذاری ذاتی آب در کشور، به گونه‌ای که منابع آبی در مناطق مختلف کشور، با توجه به درجه کمیابی آب قیمت‌گذاری

گردد، اندیشیده شود.

د) در بخش آب شرب راستا استطاعت اقشار کم درآمد نیز باید مدنظر قرار گیرد.

۳- به منظور فراهم ساختن اطلاعات مناسب اقتصادی بخش آب، لازم است در مرکز آمار ایران، نظام حسابداری آب ایجاد شود.

۴- به دلیل وجود روابط پیچیده در عرضه آب لازم است در استفاده از مشارکت خصوصی در بخش عمومی از رویکرد یکپارچه‌ای استفاده شود که در آن بخش تولید و توزیع هماهنگ باشند. در این خصوص باید مدل‌های جدید قیمت‌گذاری و‌گذاری پروژه‌ها به بخش خصوصی با لحاظ منافع اجتماعی، جایگزین مدل‌های موجود شوند.

۵- به منظور پیگیری مسایل مربوط به اقتصاد آب، پیشنهاد می‌شود کنفرانس ملی اقتصاد آب، با ایجاد دبیرخانه‌ی دائمی با تواتر دوسالانه برگزار شود.

بی‌شک در آینده موضوعات آب و فاضلاب گسترده‌تر و پیچیده‌تر خواهد شد و مدیریت اقتصادی آن نیز نیازمند هوشمندی، چابکی، انعطاف‌پذیری و جامع‌نگری در ابعاد گوناگون است. امید است برنامه ریزان و سیاست‌گذاران بخش آب و آبفا کشور همچون گذشته با وجدان دینی، غیرملی و تعصب حرفه‌ای ف‌همت و تلاش مضاعف خود را در فایق آمدن بر دشواری‌های پیش‌روی و به ثمررساندن برنامه‌های اقتصادی مدیریت آب به کار گیرند.